

№ 17 (322)
Май 2010 года

Краязнаўчая газета

Выдаецца з красавіка 2003 года

www.bfk.by

У нумары:

- **Спадчына ў небяспецы:
Свята-Пакроўская
царква –** стар. 2
- **Лёс: з сям'і
партызанаў –** стар. 4
- **Бібліятэка: Чарэйшчына
і яе музей –** стар. 6

На тым тыдні...

22 красавіка ў Дзяржаўным літаратурным музеі Янкі Купалы адкрылася **выстаўка «Віленскія вобразы»**. Аўтары твораў звязаныя мастакоўскім і асабістым лёсам з старажытнай беларускай сталіцай – Вільняй. Некаторыя мастакі вучыліся ў сталіцы Літоўскай ССР. А серыя літаграфіяў і малюнкаў Сямёна Геруса, выпускніка Дзяржаўнага мастацкага інстытута ЛССР, з'яўляецца ў пэўным сэнсе дакументам эпохі. Большая частка карцінаў прысвечаная Янку Купалу, класіку нашай літаратуры, знакамітаму дзеячу героіка-рамантычнай эпохі беларускага Адраджэння пачатку мінулага стагоддзя, цэнтрам якога была якраз Вільня. Дэманструюцца працы М. Селешчука, У. Масленікава, М. Купавы, Л. Рана, А. Ксяндзова ды іншых. Прадстаўленая таксама і праца маладой мастачкі Н. Табушавай, нашчадка роду Луцкевічаў.

26 красавіка ў Дзяржаўным літаратурна-мемарыяльным музеі Якуба Коласа прайшла **дабрачынная літаратурна-мемарыяльная вечарына «Голас сэрца»** з нагоды ўгодкаў катастрофы на Чарнобыльскай АЭС. Ініцыятарамі правядзення сталі таварыства «Беларусь – Ірландыя» (старшыня – М.К. Міцкевіч, сын Якуба Коласа) і Дзіцячы фонд духоўнага і культурнага адраджэння «Сакавік» (ім кіруе ўнучка класіка М.М. Міцкевіч). У імпрэзе бралі ўдзел паэты Анатоль Зэкаў і Міхась Башлакоў, знакамiты піяніст ірландскага паходжання лаўрэат прэміі імя Ф. Шапэна Майкл О'Рурк.

Міжнародная навуковая канферэнцыя «Знакамiтыя мiнчане ХІХ–ХХ стст.», якую арганізавалі Польскі Інстытут у Мiнску і Беларускі інстытут правазнаўства, прайшла **27 красавіка** ў беларускай сталіцы. У ёй бралі ўдзел навукоўцы з універсітэтаў у Вроцлаве, Ольштыне, Аполе (Польшча), а таксама прадстаўнікі беларускіх ВУН, супрацоўнікі гуманітарных інстытутаў Нацыянальнай акадэміі навук Беларусі і Нацыянальнага гістарычнага архіва Рэспублікі Беларусь. Сярод выступоўцаў – ганаровы старшыня Міжнароднай асацыяцыі беларусістаў Адам Мальдзіс і старшыня Таварыства беларускай мовы імя Францішка Скарыны Алег Трусаў.

Прадметам зацікаўленасці даследчыкаў былі мемуары знакамiтых мiнчукоў, мастацкія творы беларускіх і польскіх пісьменнікаў, прысвечаныя гораду і яго ваколіцам.

28 красавіка ў мастацкай галерэі «Палац мастацтва» прайшло адкрыццё выстаўкі **«Фарбы пераможнай вясны»**, што прымеркаваная да 65-годдзя Перамогі над нямецка-фашысцкімі захопнікамі. Тут прадстаўленыя творы сяброў Беларускага саюза мастакоў (з фондаў саюза і Нацыянальнага мастацкага музея Рэспублікі Беларусь), а таксама творы мастакоў-ветэранаў, якія на ўласным лёсе спазналі пакуты ваеннага ліхалецця. Сярод удзельнікаў такія вялікія і знакамiтыя майстры, як Л. Шчамялёў, В. Грамыка, Т. Паражняк, А. Зінчук, Г. Вашчанка ды іншыя.

У рамках гэтай выстаўкі пройдуць і тры персанальныя, складзеныя з працаў ветэранаў Вялікай Айчыннай – І. Дмухайлы, І. Белановіча і Ф. Бараноўскага.

Дзякуй за мір,
за сонечныя дні!
65

Фотаздымкі Наталі КУПРЭВІЧ

Вайна пагрукалася ў дзверы...

У 2007 годзе дапоўненым і выпраўленым выданнем пабачыў свет мой невялікі краязнаўчы нарыс пра Зацітаву Слабаду Пухавіцкага раёна. Пра кніжку ведаюць землякі, яна ёсць у бібліятэках раёна. Пісалі пра кнігу і ў рэспубліканскім друку. Гэта паспрыяла новым стасункам, новым плённым росшукам, сустрэчам з землякамі, пра якіх раней нічога не ведаў.

У адрозненне ад папярэдняга, выдання 1997 года, я дапоўніў кніжачку расповедам пра сям'ю Майко. Цікавыя лёсы дзяцей Язэпіхі (так звалі маці шасці сыноў і адной дачкі)! Дакладней, у кнізе я пісаў пра пяць сыноў – Паўла, Міхаіла, Фёдара, Віктара, Васіля, а быў жа, як пасля высветлілася, яшчэ і Аляксеі... Асабліва драматычным аказаўся лёс Фёдара Іосіфавіча Майко і яго жонкі Варвары Васільеўны (дзявочае прозвішча – Падабед) і іх дзяцей. Так, ліха паспытаўшы рознага, яны ўсё ж выжылі, прайшоўшы праз пакуты вайны. Але цана выпрабаванням была надзвычай высокая.

Не буду пераказваць ужо згаданае. А раскажу пра вайну вуснамі аднаго з іх сыноў. Нараджэннем з 1932 года, ён і зараз жыве ў Кіеве. Ведаючы, што Анатоль Фёдаравіч па прафесіі журналіст, я паспрабаваў шукаць яго праз інтэрнэт. Нічога не атрымалася. А ў жніўні 2009 года надарылася пазнаёміцца ў сталіцы Украіны з дзіцячым пісьменнікам Ігарам Січавіком. Пацікавіўся, ці не ведае раптам такога журналіста – Анатоль Майка. Літаратар задумаўся і сказаў, што даўно нічога аб ім

не чуў, але калісьці недзе іх дарогі перасякаліся. Паездка ва Украіну была не дужа доўгай, і ў тыя летнія дзенькі знайсці Анатоля Фёдаравіча не ўдалося. Мінула колькі тыдняў – і я атрымаў ад Ігара Пракопавіча адрас нашага земляка. Так пачаліся мае стасункі з слабадчанінам даваеннай пары, чалавекам, які і сам па сабе прайшоў цікавымі жыццёвымі спежкамі-дарожкамі. Адправіў у Кіеў свой кніжны нарыс. Папрасіў Анатоля Фёдаравіча ўдакладніць напісанае, выправіць магчымыя памылкі і ўвогуле раскажаць пра Зацітаву Слабаду, пра самога сябе.

З а рэдкімі скарачэннямі прывяду ўспаміны Анатоля Майкі, якія склаліся з некалькіх яго лістоў. Мне ўсё ўспомненае падаецца надзвычай цікавым. Спадзяюся, што будзе цікава і чытачам.

«...Крыху пра сябе. Нарадзіўся 22 чэрвеня 1932 года ў Горлаўцы на Данбасе, куды бацька прыехаў на будаўніцтва шахты (і пасля яго паслалі на вучобу). Потым мы жылі ў Пуціўлі Сумскай вобласці, дзе бацька працаваў рэдактарам газеты, а затым – сакратаром райкама парты. Літаральна перад самым пачаткам вайны яго выбралі першым сакратаром Канатопскага гаркама партыі.

Ракавы збег абставінаў: менавіта 22 чэрвеня 1941 года на самым світанку мы – я, мой малодшы брат Эдуард, маці Варвара Васільеўна паехалі ў госці да дзядуляў і бабуляў у Зацітаву Слабаду. Жажлівая вестка заспела нас у дарозе, але мы ўжо не маглі вярнуцца назад.

(Заканчэнне на стар. 4)

Каб нас ведалі і паважалі за мяжою...

Круглы стол, што адбыўся ў Беларускам таварыстве дружбы і культурнай сувязі з замежнымі краінамі, быў прысвечаны найактуальнай тэме (на думку ўсіх удзельнікаў) – тэме папулярнага беларускай культуры за мяжой. Ініцыятарамі сустрэчы сталі само Таварыства дружбы, ГА «Беларускі фонд культуры», Таварыства «Беларусь – Польшча», газета «Звязда».

Праблемы пашырэння культурнага ўплыву нашай краіны за межы – справа не толькі грамадскаці. Пра гэта сведчыць і тое, што ў працы круглага стала прынялі ўдзел намеснік міністра культуры Т. Стружэцкі, старшыня таварыства «Беларусь – Польшча» Анатоль Бутэвіч у сваіх прамовах спыніліся на аналізе стасункаў з замежжам за апошнія 10–15 гадоў, падкрэслілі вялікі культурны патэнцыял, якім валодае нашая краіна для падтрымання такіх стасункаў на высокім мастацкім узроўні.

Было адзначана, што за апошнія гады працэс культурных зносінаў з краінамі замежжа (асабліва еўрапейскімі) значна пашырыўся, стаў больш мэтанакіраваным і, галоўнае, якасным. Стыхійнае ўварванне ў замежжа, характэрнае для пер-

насі Беларусі ў іншых краінах.

Вядучы круглага стала Уладзімір Гілеп, намеснік міністра культуры Тадэвуш Стружэцкі, старшыня таварыства «Беларусь – Польшча» Анатоль Бутэвіч у сваіх прамовах спыніліся на аналізе стасункаў з замежжам за апошнія 10–15 гадоў, падкрэслілі вялікі культурны патэнцыял, якім валодае нашая краіна для падтрымання такіх стасункаў на высокім мастацкім узроўні. Было адзначана, што за апошнія гады працэс культурных зносінаў з краінамі замежжа (асабліва еўрапейскімі) значна пашырыўся, стаў больш мэтанакіраваным і, галоўнае, якасным. Стыхійнае ўварванне ў замежжа, характэрнае для пер-

шых гадоў незалежнасці нашай дзяржавы, паступова ўваходзіць у русла прадуманага адбору лепшых мастацкіх калектываў для ўдзелу ў шматлікіх замежных фестывалях.

Выступоўцамі таксама была адзначаная актуальнасць узнятага на круглым стала пытання, якое можна было б абмеркаваць і на сумеснай калегіі міністэрстваў культуры, замежных спраў Беларусі, творчых саюзаў і грамадскіх арганізацыяў краіны. Удзельнікі пасяджэння падкрэслілі важнасць дзяржаўнага пратэктывізму ў знешнекультурнай сферы, прыняцця канкрэтнай праграмы знешняй культурнай палітыкі Рэспублікі Беларусь, пашырэння кола аб'ектаў міжнароднага культурнага супрацоўніцтва за кошт як дзяржаўных, так і грамадскіх арганізацыяў, у тым ліку і з суайчыннікамі за мяжой.

Адзначалася таксама, што пры правядзенні шматлікіх

дзён культуры ці дзён нашай краіны за мяжой дзяржава слаба выкарыстоўвае або наогул не выкарыстоўвае патэнцыял грамадскіх арганізацыяў і творчых саюзаў.

Напрыканцы пасяджэння было прынятае рашэнне не абмяжоўвацца адным гэтым круглым сталом, а правесці шэраг абмеркаванняў тэмы

папулярнага нашай культуры за межамі па асобных накірунках з творчымі саюзамі, канцэртнымі ўстановамі, тэатрамі і г.д. Вынікі гэтых абмеркаванняў павінны быць абагульненыя і прадстаўлены ў зацікаўленыя ведамствы для прыняцця канкрэтных рашэнняў.

Наш кар.

Ініцыятыва

Валанцёрнік у Любчы

Валанцёрнік, прысвечаны Міжнароднаму дню помнікаў і памятных мясцінаў (18 красавіка), прайшоў у замку ў Любчы над Нёманам. Гэты дзень у Беларусі лічаць сваім прафесійным святам усе тыя, хто займаецца рэстаўрацыяй і аднаўленнем гістарычных помнікаў.

Арганізавала мерапрыемства фірма «SaraGol» сумесна з Дабрачынным фондам «Любчанскі замак» пры падтрымцы Упраўлення па ахове гісторыка-культурнай спадчыны і рэстаўрацыі Міністэрства культуры Рэспублікі Беларусь.

Удзел бралі архітэктары-рэстаўратары з Мінскапраекта, Праектрэстаўрацыі, Белрэстаўрацыі, Цэнтра па рэгенарацыі гісторыка-культурных ландшафтаў і тэрыторыяў, сябры Беларускай асацыяцыі студэнтаў-архітэктараў, студэнты архітэктурнага факультэта БНТУ, а таксама найбольш актыўныя валанцёры фонду «Любчанскі замак» і мясцовыя жыхары – агулам больш за 60 чалавек.

Хоць зранку ішоў дождж, але як толькі аўтобус з валанцёрамі прыехаў у Любчу, дык адразу хмары зніклі і зазяла сонца. Перад пачаткам працы некалькі словаў аб важнасці добрачыннай дапамогі на помніках гісторыі і архітэктуры сказалі прадстаўнікі фонду «Любчанскі замак», фірмы «SaraGol» і адміністрацыі Любчы.

Пасля размеркавання ўдзельнікаў на брыгады закіпела праца... Адрозніваць добраахвотнікаў на адным гістарычным аб'екце, бадай, даўно не было, і можна смела запісаць гэтую падзею ў беларускі рэкорд. Адна брыгада добраўпарадкавала клумбу перад палацам Набокавых. Другая чысціла замкавы схіл над Нёманам (дарэчы, самы складаны і праблематычны за ўсе гады валанцёрскай дзейнасці). Трэцяя брыгада здымала кару з бярэнаў, якія пойдучы на рыштаванні. Чацвёртая

збірала вялізныя валуны, раскіданыя па замкавых равах. Яшчэ адна брыгада ў парку падсаджвала дрэўцы, якія прывезлі валанцёры з сабой, і падвзвала пасаджаныя раней. Былі брыгады, што прыбіралі смецце на дзвюх ацалелых замкавых вежах і ў флігелі, складвалі будаўнічыя матэрыялы ды прыбіралі смецце на замчышчы.

У выніку больш за тры гадзіны было зроблена шмат па добраўпарадкаванні замка і падрыхтоўцы да далейшай аднаўленчай працы. Пасля, пад час невялікага пікніка, была арганізаваная музичная праграма ад удзельнікаў валанцёрніка. І быў сапраўдны чай з сапраўднага самавара, які прыгатавалі прадстаўнікі фонду. Здаецца, усе засталіся задаволеныя зробленым, бо гэта – патрэбнае для нашай краіны. І вялікі дзякуй усім тым, хто падтрымаў мерапрыемства. Зрабіць добрую справу для захавання і аднаўлення спадчыны, аказваецца, так лёгка! Спадзяемся, што досвед аднаўлення Любчанскага замка стане добрым прыкладам для іншых.

**Зміцер САВЕЛЬЕЎ, архітэктар
Фота Кацярыны КУСКОВАЙ**

Спадчына ў небяспецы

Ёсць надзея?

Ёсць у Беларусі шмат прыгожых мясцінаў з цудоўнымі краявідамі, гасціннымі людзьмі, каштоўнымі помнікамі. На ўсходняй мяжы нашай краіны, у Касцюковіцкім раёне, размешчана вёска Гаўрыленка, у якой усё гэта таксама ёсць. Тэрыторыя гэтай пацярпела ад катастрофы на ЧАЭС, і адсюль з'ехала шмат людзей. Але Гаўрыленка выдзяляецца з усіх вёсак раёна. Тут знаходзіцца царква, якіх у гэтых мясцінах больш не знойдзеш, але і яе хутка не застанецца...

Свята-Пакроўская царква была пабудаваная, паводле адных звестак, у 1863 годзе, паводле іншых – у 1840-м. Апошнюю дату, грунтуючыся на царкоўных запісах, даў айцец Міхаіл, што служыць у прыходзе Святой Марыі Магдаліны. Царква збудаваная з дрэва на магутным падмурку недалёка ад невялікай рэчкі Зубр у скверы. Яна мела пяць купалоў, чатыры з якіх размяшчаліся аб'ёмна больш буйнога цэнтральнага купала (што сімвалізуе Ісуса Хрыста і евангелістаў. – «КГ»). Храм мае тры апсіды, чатыры ўваходы, званіцу.

Па расповедах пажылых жыхароў вёскі, прараб, які займаўся будаўніцтвам царквы і загінуў, зляцеўшы з даху, пахаваны ў царкве. Тут пахаваны і першы святар храма. У 2003 годзе жыхары вёскі знайшлі ў царкве раскапаная парэшткі чалавека. Згодна з адной з легендаў, царква звязаная падземным ходам з капліцай-

пахавальняй мясцовых паноў Тропавых.

У савецкі час у храме захоўвалася збожжа. Дзякуючы гэтаму будынак яшчэ ў пачатку XXI стагоддзя быў у вельмі добрым стане. Як напамін пра гэта, у паўночнай сцяне засталася адтуліна. Але час забірае сваё. Пасля моцных навальніцаў і бураў, якія сарвалі частку пакрыцця даху, зімой 2005 года пад цяжарам снегу праваліўся цэнтральны купал. Кожны год забірае ў царквы апошнія надзеі на выратаванне.

– *Намагаліся мы ўратаваць царкву: грошы збіралі, але, звычайна, самі нічога зрабіць не здолелі. Чыноўнікі прыязджалі, святар, тэлебачанне рабіла рэпартаж, але потым усё заціхла. Сабраных грошай хопіла толькі на тое, каб пафарбаваць рамы і павесілі новыя замкі, – кажа жыхар вёскі. – Сэрца крывёю абліваецца, калі бачым, у якім стане царква. Як купал праваліўся, дык і вёска стала знікаць.*

Жыхары Гаўрыленкі ганарацца тым, што жывуць побач з гэтым выдатным помнікам архітэктуры і спадзяюцца яшчэ калі-небудзь пачуць святочныя пералівы званіцы роднай царквы і асвяціць у ёй яйкі на Вялікідзень.

Калі ў Вас ёсць ідэя наконт выратавання помніка, калі ласка, дашліце іх на svjatyakrou@tut.by.

Кірыл ЛЕБЕДЗЕЎ, Касцюковіцкі раён

Музейныя імпрэзы

Адноўлены «Шэўрале»

16 красавіка ў Мінску побач з Дзяржаўным літаратурным музеем Янкі Купалы прайшло прадстаўленне унікальнага музейнага прадмета – легкавой машыны Янкі Купалы «Шэўрале». Адзіны ў Беларусі аўтамабіль маркі «Шэўрале дэ люкс» з’яўляецца рарытэтным.

У 1937 годзе такіх аўто выпушчалі 2221 экзэмпляр, і адзін быў падараваны ўрадам народнаму паэту Беларусі ў 1939 годзе. Менавіта на гэтым аўтамабілі пісьменнік 24 чэрвеня 1941 года пакінуў Мінск і накіраваўся спачатку ў Ляўкі, потым у Маскву, пазней у эвакуацыю ў Казань. Да

гэтага часу машына захоўвалася ў філіяле музея «Ляўкі» ў Аршанскім раёне.

Натхняльнікам аднаўлення аўтамабіля Янкі Купалы стаў міністр культуры Павел Латушка. Ідэя была падтрыманая кіраўніцтвам афіцыйнага дылера кампаніі «Шэўрале» ў Беларусі СААТ «Мінск – Лада». У лістападзе 2009 года аўтамабіль быў прывезены ў Мінск для рэстаўрацыі сіламі таварыства, якое цяпер з’яўляецца генеральным партнёрам літаратурнага музея.

Прэзентацыя суправаджалася музычнымі кампазіцыямі 1930–1940-х гадоў у выкананні канцэртнага духаво-

Унучатая плямянніца Янкі Купалы Жанна Дapkюнас

га аркестра «Няміга» пад кіраўніцтвам Аляксандра Сасноўскага. Машыну адкрылі для прагляду міністр культуры Павел Латушка і намеснік гендырэктара СААТ Аляксандр Забрудскі. Прагучалі таксама творы Песняра ў выкананні бардаў. Удзельнікі студэнцкага тэатра «Жывое слова» Беларускага педуніверсітэта імя Максіма Танка прадэманстравалі гарадскія строі 1930–1940 гадоў. У час прэзентацыі экспанавалася спецыяльна падрыхтаваная да гэтай падзеі выстаўка «Клічу вас я на пабеду...» з фондаў Дзяржаўнага літаратурнага музея Янкі Купалы.

Купалаўскі «Шэўрале» экспанавалася тры дні, а потым быў перавезены да месца захавання ў Ляўкі. У планах – узвесці спецыяльную прыбудову да музея, праект якой быў распрацаваны яшчэ ў савецкі час. І тады «Шэўрале» атрымае пастаянную прапіску ў сталічным скверы Янкі Купалы.

П. Латушка і А. Забрудскі пад час мерапрыемства

Пра беларускіх мастакоў мінулага і сучаснасці

12 красавіка ў Нацыянальным мастацкім музеі Рэспублікі Беларусь прайшло ўшанаванне мастацтвазнаўцы, мастацкага крытыка і журналіста Барыса Крэпака з нагоды ягонага 70-годдзя.

Юбіляр – заслужаны дзеяч мастацтва Беларусі, лаўрэат дзяржаўнай прэміі «За духоўнае адраджэнне». Ён нарадзіўся ў 1940 годзе на хутары Падгорным Расашанскага раёна Варонежскай вобласці (Расія). У 1957 годзе скончыў сярэдняю школу ў Гродне, дзе жыў з маці. Яго бацька, чырвонаармеец А.У. Крэпак, загінуў на фронце Вялікай Айчыннай вайны. Пасля трох гадоў вучобы ў Гродзенскім педінстытуце паступіў на

гістарычны факультэт (адзяленне гісторыі мастацтваў) Ленінградскага дзяржаўнага ўніверсітэта, які скончыў у 1965 годзе. Першая публікацыя з’явілася ў 1958 годзе на старонках «Гродзенскай правды». Працоўную дзейнасць пачаў навуковым супрацоўнікам Дзяржаўнага мастацкага музея Беларусі. Працаваў рэдактарам мастацка-экспертнай калегіі Міністэрства культуры БССР, сакратаром праўлення Саюза беларускіх мастакоў, з 1994 года – рэдактар аддзела выяўленчага мастацтва, член рэдкалегіі газеты «Культура». Больш за 40 гадоў мастацтвазнаўчай дзейнасці прысвяціў выяўленчаму мастацтву Беларусі, аўтар больш за 40

мастакоў. 1938–1998» упершыню сабраныя творчыя біяграфіі больш за тысячу мастакоў, якія ўнеслі значны ўклад у мастацтва ХХ стагоддзя. Яго культуралагічныя даследаванні складаюць вялікую серыю творчых партрэтаў К. Малевіча, В. Ермалаева, Р. Семашкевіча, Н. Хадасевіч-Лежэ, А. Грубэ, М. Дабужынскага, І. Рэпіна, Я. Майсеенкі, І. Хруцкага і многіх іншых, чые лёсы звязаныя з нашай краінай.

Разам з мастацтвазнаўчай дзейнасцю Барыс Крэпак супрацоўнічае з рознымі перыядычнымі выданнямі, ён аўтар шматлікіх публікацыяў пра сённяшнія выстаўкі, пленэры... З’ява стала яго рубрыка «Мастыхін» у газеце «Культура». Цёпла выказаўся пра Барыса Крэпака на вечарыне народны мастак, лаўрэат Дзяржаўнай прэміі Беларусі Леанід Шчамялёў: «Люблю і вельмі паважаю Барыса Аляксеевіча за яго шчырыя, трапяткія адносіны да мастацтва і людзей, якія ствараюць гэтае мастацтва. Ён – мастацтвазнаўца з вялікай літары, а для мяне – сябра на працягу многіх гадоў, мой добры анёлахоўнік».

Наталі КУПРЭВІЧ, фота аўтара

Юбіляр (справа) з А. Шчамялёвым

Краязнаўчая канферэнцыя

Пра Шацілкі і Светлагоршчыну

Час, сыходзячы, пакідае сляды, па якіх мы спасцігаем мінуўшчыну. І спяшаюцца навукоўцы падзяліцца знаходкамі са сваімі калегамі. І не толькі з імі. На канферэнцыі збіраюцца людзі, якія цікавяцца гісторыяй свайго горада, раёна, свайёй краіны. Адно з такіх мерапрыемстваў прайшло нядаўна ў Светлагорску. Гісторыка-краязнаўчая канферэнцыя «Шацілкаўскія чытанні» была прысвечаная 450-годдзю з часу першых пісьмовых звестак аб Шацілках.

У ёй прымалі ўдзел доктар гістарычных навук, прафесар, член Геральдычнага савета пры Прэзідэнце Рэспублікі Беларусь Сяргей Рассадзін, кандыдат гістарычных навук, старшы навуковы супрацоўнік аддзела захавання і выкарыстання археалагічнай спадчыны Інстытута гісторыі НАН Беларусі Наталля Дубіцкая, краязнаўцы Тэльман Маслюкоў і Віктар Раманцоў, магістрант гісторыка-філалагічнага факультэта Гомельскага дзяржаўнага ўніверсітэта імя Францыска Скарыны Аляксандр Петухоў.

Доўжылася канферэнцыя амаль пяць гадзінаў. За гэты час удзельнікі паспелі распавесці прысутным шмат цікавага. Большасць дакладаў былі прысвечаныя Светлагорскаму раёну і яго гісторыі. Не абыйшлі выступоўцы і тэмаў Вялікай Айчыннай вайны. Усе прысутныя засталіся задаволеныя атрыманай інфармацыяй. На такіх мерапрыемствах пераконваешся, што важна ведаць не проста гісторыю, але – гісторыю роднага краю.

Інга МІХАЛЕНКА

Інфармацыя аб дзейнасці Дабрачыннага фонду «Любчанскі замак»

Па прапанове дырэктара Дабрачыннага фонду «Любчанскі замак» і ў адпаведнасці з Указам Прэзідэнта Рэспублікі Беларусь № 302 ад 01.06.2005 г. і Пастановай Міністэрства юстыцыі Рэспублікі Беларусь № 43 ад 03.08.2005 г. «Краязнаўчая газета» публікуе афіцыйныя звесткі аб дзейнасці Дабрачыннага фонду «Любчанскі замак» з гадавой справаздачы і бухгалтарскага балансу за 2009 год, зацверджаных Праўленнем і Папячыцельскім саветам фонду 19 красавіка 2010 года.

1. Колькасць заснавальнікаў фонду	1 чал.;
2. Кошт маёмасці (чыстыя актывы)	201 775 тыс. рублёў.
У тым ліку:	
– маёмасць, перададзеная заснавальнікам, і дапамога, аказаная заснавальнікам	16 074 тыс. рублёў;
– паступленні ад праведзеных мерапрыемстваў	няма;
– прыбыткі ад прадпрыемстваў дзейнасці	няма;
– грашовыя паступленні	27 577 тыс. рублёў;
– бязвыплатная дапамога будаўнічымі матэрыяламі	32 689 тыс. рублёў;
– выкананыя працы на суму	141 434 тыс. рублёў.
3. Выдаткі (усяго за 7 гадоў дзейнасці фонду) засвоена	198 472 тыс. рублёў.
4. Унітарныя прадпрыемствы, гаспадарчыя таварыствы пры фонде не ствараліся і ўдзелу ў дзейнасці такіх юрыдычных асобаў фонд не прымаў.	

Фота Змітра САВЕЛЬЕВА

Вайна пагрукалася ў дзверы...

(Заканчэнне. Пачатак на стар.1)

А дразу невялікае ўдакладненне... Калі бацька пайшоў у партызаны (з пачаткам вайны, крыху пазней за жонку і сыноў, патрапіў у Зацітаву Слабаду і Фёдар Іосіфавіч. У лістападзе 1943 – студзені 1944-га Фёдар Майко – камісар партызанскага атрада «Перамога» бригады «Полымя». – А.К.), мы некаторы час заставаліся жыць у майго дзеда па маці Васіля Іванавіча Падабеда. Але хутка добрыя людзі папярэдзілі: вось вольны пачнуцца рэпрэсіі супраць партызанскіх сем'яў. І мама разам з намі вымушаная была ўцякаць са Слабоды. Так мы апынуліся ў лесе...

Не буду апісваць усе жахі жыцця-быцця ў зямлянках, ды яшчэ пры страшэнных на тую пару маразах. Але найвышэйшым быў страх, што ў любую хвіліну могуць наляцець карнікі. Калі я не памыляюся, там было дзiesiąткі два партызанскіх сем'яў. Многае сцэрлася з памяці, але адзін жудасны эпізод застаўся назаўсёды. У адной з жанчынаў было маленькае дзіцятка. Яно ўвесь час крычала – ці то ад болю, ці то ад голаду, ці то ад холаду. А тут яшчэ і забітая напоўніцу людзьмі зямлянка, таксама ўсе змардаваныя,

галодныя, таксама вымучаныя. І стомленая, змучаная жанчына прымусіла дзіця замаўчаць... назаўсёды.

І зараз, на адлегласці амаль у 70 гадоў, не магу сабе ўявіць, як мы там жылі. Хаця самае страшнае было яшчэ наперадзе...

Калі я не памыляюся, то гэта быў адзін з апошніх дзён снежня 1943 года. Мама адправіла мяне назбіраць галінак для вогнішча. Але калі я выйшаў на ўзлесак, то раптам убачыў, як па бялюткім снезе ланцужком рухаюцца чорныя фігуркі. Я толькі паспеў крыкнуць: «Немцы!». І не разумеючы, што раблю, кінуўся бегчы ў іншы бок. Па мне стрэлілі некалькі разоў. Можна быць, дужа не цэліліся, а, можа, проста не патрапілі, але паспеў схаватца за дрэвамі...

Мама ж, як жонка камісара, аказалася ў гестапа разам з маім малодшым братам, якога хутка проста выкінулі на вуліцу. І трэба ж такому здарыцца: у гэты час па вуліцы (відаць, у Мар'інай Горцы? – А.К.) праходзіў адзін з жыхароў Слабоды, падабраў пяцігадовага хлопчыка і адвёў да дзядулі Падабеда. На вялікі жаль, не ведаю прозвішча гэтага святога чалавека. А маму адправілі на сапраўдную катаргу, адкуль яна вярнулася інвалідам...» За-

бгаючы наперад, заўважым, што вязень Варвара Васільеўна Майко вярнулася з палону на пачатку 1945 года, пасля вызвалення Беларусі...

А што ж здарылася з Анатолем... «Не памятаю, колькі часу правёў адзін у вялікім халодным лесе, але да ночы вырашыў вярнуцца ў зямлянку... Усё было раструшчана, спалена. І – нікога! Ні крошкі хлеба, ні кропелькі цяпла. І ўсё ж ізноў, як і малодшаму брату, лёс мне ўсміхнуўся – выпадкова заглянулі сюды партызаны, якія вярталіся з чыгункі, партызаны з атрада бацькі. Яны і забралі мяне з сабою...» Не адразу, не ў першым лісце расказаў Анатоль Фёдаравіч пра сваю ўласную «партызанку»... І ўсё ж пра партызанскую адысею падлетка паслухаем з яго ўласных вуснаў: «...Мяне падабралі ў лесе каля абгарэлай зямлянкі партызаны атрада «Слава» (чамусьці Анатоль Фёдаравіч згадвае менавіта гэты партызанскі атрад, хаця, як вядома з дакументаў, бацька ваяваў у атрадзе «Перамога». – А.К.) бригады, якой камандаваў Філіпскіх.

Што я там зрабіў? Пасылалі ў бліжэйшыя вёскі – даведацца, ці няма там

гітлераўцаў. Быў сувязным, а калі дарослыя сышлі на заданне, асабліва на такія маштабныя, як падрыхтаваныя палатна, мяне ставілі «на часах». Ды самае цяжкае давялося перажыць тады, калі пачалася карная аперацыя супраць партызанаў пры набліжэнні нашых. Нас абстрэльвалі і бамбілі «рамы». Нас акружалі, заганялі ў кола. Там, у прыватнасці, аказаўся адзін з атрадаў бригады – імя Чапаева (яго камандзір Герасім Нічыпаравіч Раманаў застаўся жывы, памёр напрыканцы 1980-х, у рукапісе пакінуў свае ўспаміны, якія, на вялікі жаль, так і не пабачылі свет асобнай кнігай. – А.К.), байцы каторага загінулі практычна ўсе.

Але наш атрад цудам вырваўся з кола. І, каб адарвацца ад пераследу, не маглі нават на хвіліну спыніцца. Я ўвесь час знаходзіўся каля павозкі з цяжкімі параненымі. Менавіта «каля», бо ўвесь час трымаўся за лейцы.

А пасля здарыўся цуд. Неяк ноччу з Вялікай зямлі да нас прарваўся самалёт. Прывезлі зброю, медыкаменты. А назад – узяў цяжка параненых. У якасці супраджальніка і санітара прызначылі мяне (як самага лёгкага па вазе). Так я патрапіў у дзіцячы дом у Магілёўскай вобласці...»

Некаторы час пасля вызвалення Анатоль жыў яшчэ ў Зацітавай Слабадзе. Пасля з бацькам Фёдарам Іосіфавічам – ва Украіне. Пасля заканчэння Кіеўскага дзяржаўнага ўніверсітэта стаў прафесійным журналістам. Працаваў на Ук-

раінскім радыё, у рэспубліканскай маладзёжнай газеце, у гарадской «Вечерний Киев». Доўгі час займаў пасаду галоўнага рэдактара Кіеўскага тэлебачання. За творчую працу адзначаны ордэнам «Знак Пашаны». Заслужаны журналіст Украіны. Узнагароджаны залатым медалем Украіны «Незалежнасць». Напісаў і выдаў некалькі кніг нарысаў, а таксама – дакументальную аповесць пра шахцёраў. Перажыванні пра вайну выклаў у некалькіх аповяданнях. На іх аснове стварыў дзве радыёп'есы. Яны гучалі па Украінскім рэспубліканскім радыё.

«...Дарэчы, я ўзяўся за аповесць менавіта пра апошнія выпрабаванні для атрада, але праз лёсы юных партызанаў. Будзе там усё – і драматычнае, і камічнае, і трагічнае.

Калі нешта ўсё ж некалі атрымаецца – усё ж будзе заснаванае на рэальных фактах, адважуся паказаць аповесць вам...»

Што дадаць да гэтага шчымлівага ўспаміну? Хочацца яшчэ раз падзякаваць лёсу, што звёў мяне ў Кіеве з пісьменнікам Ігарам Січавіком, які ў сваю чаргу аказаўся знаёмым нашага земляка. А яшчэ сказаць і пра тое, што сын Анатоля Фёдаравіча – Віктар Анатольевіч Майко з'яўляецца Надзвычайным і Паўнамоцным Паслом Украіны у Туркменістане і Ісламскай Рэспубліцы Афганістан па сумяшчальніцтве. Такія вось выхадцы з слаўнага роду жыхароў Зацітавай Слабоды Майко. Сумленныя, працалюбівыя, дзяздольныя, пра што і сведчаць іх біяграфіі.

Алесь КАРЛЮКЕВІЧ

З сям'і партызанаў

Актывіст Магілёўскага гарадскога савета ветэранаў Міхаіл Мікалаевіч Лошнец год за годам наведвае школы, каледжы і ўніверсітэты, дзе сустракаецца з юнакамі і дзяўчатамі. Ён распавядае пра подзвігі абаронцаў Магілёва ў ліпені 1941-га і подзвігі воінаў пры яго вызваленні ў 1944 годзе.

Міхаіл Лошнец лектар-прафесіянал. Працаваў у партыйных органах Магілёва, а перад выхадам на пенсію ўзначальваў Магілёўскае вучылішча культуры. А яшчэ ён удзельнік Вялікай Айчыннай вайны. Мае шэраг узнагародаў і ганаровых граматаў. І, безумоўна, яму ёсць чым падзяліцца і што раскажаць.

Нарадзіўся ён у 1930 годзе ў в. Яснаўка (Пухавіцкі раён) у сям'і Мікалая Тарасавіча і Таццяны Васільеўны Лошнецаў. Яго бацька інвалід грамадзянскай вайны, партызан, у 1941 годзе стаў сувязным партызанскага атрада

«Перамога», а пасля байцом партызанскага атрада імя Калініна. Употаі ад суседзяў сям'я рабіла ўсё магчымае для партызанаў. Міхаіл у лесе і па балотах збіраў зброю і патроны, адносіў іх у схову, а потым іх забіралі партызаны. Акрамя таго ён выконваў розныя даручэнні бацькі. Не аднойчы хадзіў на чыгуначную станцыю Седча, камусьці нешта перадаць, ад некага атрымаць звесткі для партызанаў, запомніць, колькі эшалонаў стаіць на пуцях і з якім грузам... У канцы 1942 года Міхаіл некалькі разоў схадыў у пасёлак Зазер'е, у якім акапаўся фашысцкі гарнізон. Было ў ім чатыры дзiesiąткі немцаў і столькі ж паліцэйскіх. Не выклікаўшы там ніякага падзрэнення, адзінаццацігадовы хлапчук прынёс для партызанаў каштоўныя звесткі. А ў ноч з 31 снежня 1942 на 1 студзеня 1943-га партызанская рота Пятра Качка ўшчэнт разграміла варожы гарнізон.

Аднак хутка немцы дазналіся, што да разгрому гарнізона ў Зазер'і мела дачыненне сям'я Лошнецаў з Яснаўкі. Навісла пагроза арышту. Давялося ўцякаць усёй сям'ёю ў спешцы, без рэчаў, як стаялі.

Міхаіл Мікалаевіч Лошнец

Вось як Міхаіл Мікалаевіч успамінае той дзень:

– Бацька, маці, я і маленькі брацік Валодзя, якому не было і двух гадоў (бацька нёс яго на руках), падбегам па сцяжынцы сталі прабірацца да чыгункі, за якой быў лес – наш паратунак. Сцежка вывела нас да чыгункі ў раёне станцыі Зазерка, недалёка ад якой быў пераезд. Я пайшоў першым, адзін, прык-

ладна за паўкіламетра ад бацькоў, каб бачылі, ці затрымаюць мяне. Пераезд прайшоў спакойна, ніхто мяне не спыніў. А бацьку і маці з дзіцём нямецкі патруль затрымаў. Бацька сказаў немцам:

– Тыф у нас, ідзём у шпіталь.

Немцы іх адпусцілі, і мы пад вечар дайшлі да хутара Альхоўка і там заначавалі. Да партызанскага атрада дабраліся без прыгодаў. Нас накіравалі ў групу гаспадарчага ўзводу на асноўнай базе атрада імя Калініна. Надалей тут і быў наш родны дом.

Я спачатку быў у гаспадарчым узводзе, а потым папрасіўся на паром, дзе забяспечваў пераправу партызанаў праз рэчку Пціч. Бралі мяне і ў разведку, бо прайду непрыкметным там, дзе дарослага абавязкова затрымаюць для праверкі дакументаў. Выконваў даручэнні сувязнога паміж падпольшчыкамі варожага гарнізона вёскі Угляны і разведкай партызанскага атрада. Адначасова быў сувязным паміж камандаваннем атрада і яго падраздзяленнямі. А пад час аднаго бою з карнікамі быў паранены і кантужаны. З-за кантузіі пазней стаў інвалідам II групы...

Горача віншuem Міхаіла Мікалаевіча Лошнеца з 80-гадовым юбілеем і зычым яму дажыць да ста і болей гадоў, і ўсё так жа няўрымсліва, як і сёння, шчыраваць свой галоўны клопат – выхаванне патрыётаў!

Віктар АРЦЕМ'ЕЎ

«І душы мацярэі нас могуць чараваці...»

Радавод Максіма Багдановіча па лініі маці

(Працяг. Пачатак ў № 16)

Родапачынальнікі

Паводле пратакола Мінскага дваранскага дэпутацкага сходу 1799 г. і радаводных дрэваў пачынальнікам роду Мякотаў з'яўляецца Ян Мякота, аб чым сцвярджае пасведчанне дванаццаці прадстаўнікоў шляхты, ураднікаў і абывацеляў Мінскай губерні ад 09.09.1796 г. Сярод тых, хто падпісаў ды замацаваў гэты дакумент уласнай гербаймай пячаткай-сігнетам былі ротмістр Тадэвуш П. Фогель, ротмістр Антоні Аржахоўскі, рэгент Сцяпан Врэцкі, харужы Ігнаці Садоўскі, каморнік мінскі Тадэвуш Валіцкі, Ян Доўнар ды інш. Але пазней, калі Мякоты пачалі збіраць копіі іншых дакументаў з розных судоў, выявілася, што родапачынальнікам можна лічыць бацьку Яна – Эліяша.

Эліяш Мякота, паводле дакументаў Галоўнага трыбунала і Мінскага земскага суда, з'яўляўся таварышам каралеўскай гусарскай харугвы, а таксама дваранінам скарбавым каралеўскім і Рэчы Паспалітай. Ён за мужнасць і іншыя заслугі ў вайсковых кампаніях быў адзначаны прывілеем караля Уладзіслава IV ад 12 лютага 1637 г. на валоданне на леным праве пустым грунтам Селішча Мсцібаўскага, Пусташ Баранаў, Пачынкі Морва, Дворцаў, Дзям'янаў, Парошын, якія называліся таксама маёнткам Варашылаўка. Дадзенае ўла-

данне складалася з 40 валокаў (звыш 800 га зямлі), было адмежаванае ад фартэцыі Маскі і знаходзілася ў Ваўкавыскім павеце. Адзначым, што зямля на леным праве перадавалася ў спадчыну толькі па мужчынскай лініі. Пры згазанні мужчынскай лініі гэтыя землі вярталіся назад да караля. Канфірмацыйны прывілей на спадчыннае ўладанне вышэй згаданымі землямі быў атрыманы 20 лютага 1650 г. ад караля Яна Казіміра і быў актыкаваны ў кнігах менскіх земскіх у тым жа Ваўкавыскім павеце. Паводле прывілею караля Міхала Вішнявецкага ад 1669 г. 10 валокаў каралеўскай зямлі за шчырую вернасць атрымаў Васіль Мякота, што было зафіксавана ў кнігах земскіх ваўкавыскіх. На жаль, нам не ўдалося звязаць яго з генеалогіяй Мякотаў. Не выключана, што ён быў братам ці сынам Эліяша Мякоты.

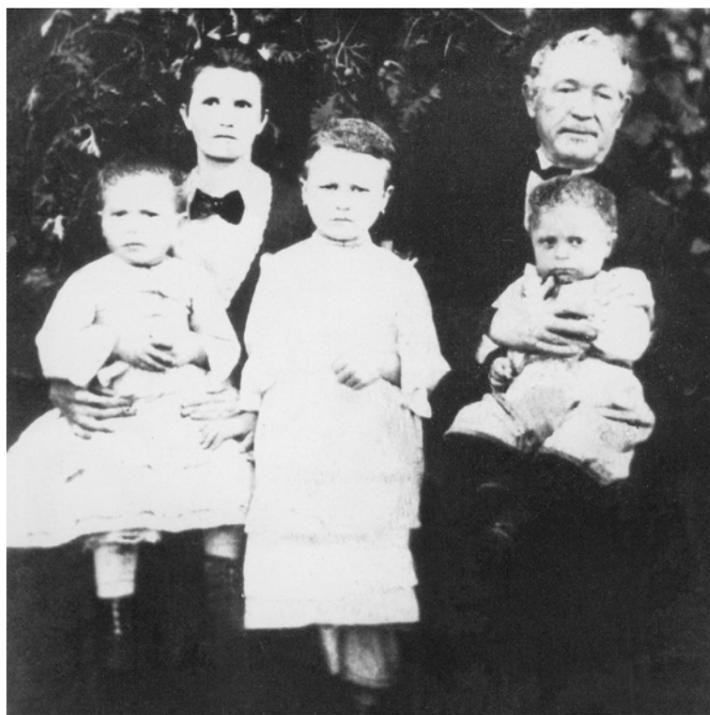
Сам Эліяш ажаніўся з Катарынай Трэбінскай і пакінуў сына Яна, які акрамя вышэй згаданых уладанняў у 1706 г. набыў маёнтак Бараўкі з двума дамамі ў Краслаўскім павеце (цяпер – тэрыторыя Латвіі. – «КГ»). У 1717 г. з гэтага маёнтка ён ужо як зямлянін Браслаўскага павета заплаціў падымны падатак. Згодна з паведамленнем шляхты Мінскай губерні ад 1706 г., ён арандаваў таксама маёнтак Сухадолы Койданаўскай парафіі ў князеў Радзівілаў. У 1720 г. Ян адпісаў маёнтакі сваім сынам Станіславу, Яну, Паўлу і Марціну.

9 мая 1750 г. кароль Аўгуст III выдаў канфірмацыйны прывілей на маёнтак Варашылаўка Ваўкавыскага павета Станіславу Мякоту, харунжаму кавалерыі войскаў ВКЛ. У тым жа годзе Станіслаў Мякота прадаў гэты маёнтак Зяньковічу. Паводле інтрамісіі ад 6 красавіка 1769 г. Станіслаў адпісаў сваю частку маёнтка Ба-

раўкі сынам Стэфану (нарадзіўся 7 жніўня 1737 г.), Якубу (нарадзіўся ў 1740 г.) і Тодару (нарадзіўся ў 1749 г.). Астатнія часткі маёнтка Бараўкі былі падзеленыя паміж сынамі Яна – Канстанцінам і Юрыем, Паўла – Даніэлем і Міхалам, Марціна – Тодарам і Геранімам. Вергодна, што Тодар, сын Станіслава, атрымаў 30 студзеня 1778 г. прывілей караля Станіслава-Аўгуста на пасаду вознага генерала Мінскага ваяводства пры Мінскім гродскім судзе, што было занесена ў актавыя кнігі Мінскага магістрата 18 красавіка 1783 г. Ён разам з жонкай Францішкай меў сыноў Фларыяна, Адама, Юрыя. Другі сын Станіслава Якуб быў жанаты з Крысцінай Дрыліцкай і пакінуў дзяцей – Марціна (нарадзіўся ў 1784 г.) і Яна (нарадзіўся ў 1785 г.).

12 жніўня 1791 г. браты Стэфан, Якуб і Тодар Станіслававы, Канстанцін і Юры Янавічы прадалі спадчыны маёнтак Бараўкі шляхціцу Янушу Казлоўскаму за 12 тысяч злотых. Гэтыя грошы Тодар, сын Станіслава, пазычыў пад працэнты Казіміру Сароку, ротмістру полацкаму, пад заклад ягонага маёнтка Міхалішкі ў Браслаўскім павеце. Гэты факт быў зафіксаваны ў 1798 г. у Браслаўскім гродскім судзе ў тэстаменце Тодара Мякоты. У выніку Мякоты засталіся без спадчыннага маёнткаў і надалей зараблялі на жыццё ў асноўным арандатарствам, як, напрыклад, Даніэль, сын Паўла, які арандаваў фальварак Сухадолы ў князеў Радзівілаў і Веранікі Чапскай у канцы XVIII – пачатку XIX ст., а таксама святарскай службай, як мы далей убачым.

Старэйшы сын Станіслава Стэфан разам з жон-

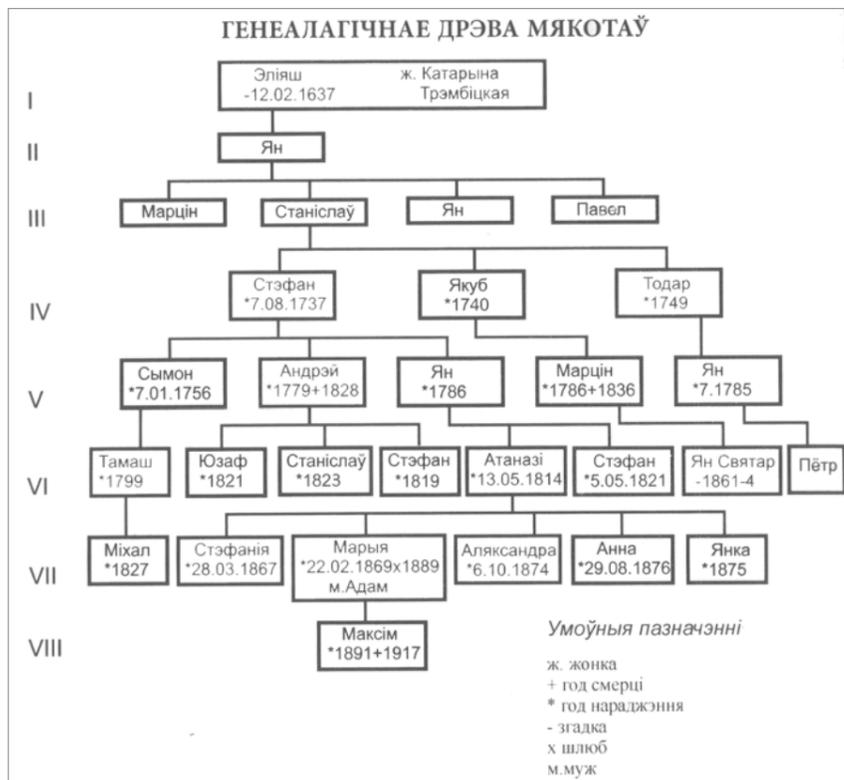
Атаназі Мякота са сваёй сям'ёй

кай Апалоніяй меў сыноў Андрэя, Яна і Сымона. Сымон быў ахрышчаны ў Уздзенскім рымска-каталіцкім касцёле 7 студзеня 1756 г., меў сына Тамаша (нарадзіўся ў 1799 г.) і ўнука Міхала (нарадзіўся ў 1827 г.). Другі сын Стэфана Андрэй нарадзіўся ў 1779 г., памёр у 1829 г. Ён служыў святаром Цялякаўскай уніяцкай царквы, а паводле царкоўнага спіса Сямёнавіцкай цар-

квы 1827 г., быў вікарыем гэтай царквы і разам з жонкай Марыянай меў дзяцей Ганну (15 гадоў), Стэфана (8), Юзафа (6), Станіслава (4), Юліяну (1 год).

Зміцер ЯЦКЕВІЧ
(Паводле кнігі аўтара «Радавод Максіма Багдановіча» і зборніка «Я хацеў бы спаткацца з Вамі...»)

(Заканчэнне будзе)

Генеалагічнае дрэва склаў аўтар. Друкуецца з кнігі «Я хацеў бы спаткацца з Вамі...»

«Тут карані, адсюль вытокі»

«Добры дзень, паважаныя сябры! Добры дзень усім добрым людзям, якія прыйшлі да нас у музей на краязнаўчае падарожжа «Зямля, дзе пачаўся твой лёс». Пагаворым пра наш родны куток, пра мясціны, з маленства нам дарагія. Я хачу правесці вас па зямлі, якая для мяне, і, мабыць, не толькі для мяне, даражэйшая за ўсё, за самы ўтульны і чароўны куток.

Якая яна, мая зямля? Гэта залатыя палі збазжаны з сінімі вочкамі васількоў, лясы і лугі са сваімі сцежкамі і дарогамі. А галоўнае – гэта людзі, працавітыя, добрасумленныя, улюбёныя ў характэрнае сваёй зямлі. Гісторыю робяць людзі, людзі – краса і гонар кожнага краю. Жыццё народа не мае выходнага пункта. Ніводная дата не з'яўляецца пачынальнай: заўсёды нешта было і раней...», – так пачынае сваё падарожжа па бібліятэцы-музеі вёскі Чарэйшчына Людміла Пятроўна Кулакова.

Амаль 30 гадоў працуе ў бібліятэцы Людміла Пятроўна. Чытачамі Чарэйшчынскай бібліятэкі з'яўляюцца больш за 300 мясцовых жыхароў. Гэта людзі самых розных узростаў – ад дашкольнікаў да пенсіянераў. Людміла Пятроўна выдатна ведае прыхільнасці і захапленні ўсіх сваіх пастаянных чытачоў, а таму заўсёды параіць ім, якую кнігу лепш узяць пачытаць. Яна ўмее аб'яднаць вакол сябе людзей, жыве інтарэсамі і справамі вясцоўцаў.

Краязнаўчая дзейнасць займае адно з вядучых месцаў у працы з чытачамі. Любоў да родных мясцінаў, пачуццё далучанасці да лёсу Бацькаўшчыны, гонар за гісторыю і культуру свайго краю, беражлівае стаўленне да мінулага – усё гэта не ўзнікае само па сабе, а выходзіць. Вось Людміла Пятроўна і стараецца навучыць дзяцей шанаваць спадчыну, не даць загінуць беларускім вытокамі. Дапамагае ацаніць, па-сапраўднаму зразумець гісторыю Айчыны, даведацца пра мінулае і сённяшнія дні роднага краю, пра людзей, якія

сваёю працай і талентам узабагачаюць яго.

Шмат гадоў Людміла Пятроўна вяла і працягвае збор інфармацыі аб гісторыі свайго краю. Старацца збірае розныя рэчы беларускага побыту, фотаздымкі, газетныя матэрыялы аб вядомых людзях вёскі, звесткі аб войнах-земляках, якія загінулі ў гады мінулай вайны. У 1995 годзе ў бібліятэцы быў аформлены куток гісторыі калгаса імя Тэльмана. Хутка экспанатам стала зусім цесна, і з'явілася ідэя адкрыцця пры бібліятэцы музея вёскі. У 2008 годзе Чарэйшчынская сельская бібліятэка становіцца бібліятэкай аграгарадка. У выніку праца бібліятэкі набывае больш глыбінны і дзейсны змест, адкрываюцца новыя магчымасці развіцця. 1 чэрвеня 2009 года бібліятэка атрымала статус бібліятэка-музея вёскі Чарэйшчына. Да адкрыцця музея было прымеркаванае свята вёскі. І адразу ж яго наведалі шмат людзей.

Першы стэнд экспазіцыі дае магчымасць перагарнуць старонкі гісторыі вёскі і яе жыхароў з 1906 года. Матэрыялы сведчаць, што

на пачатку XX стагоддзя Чарэйшчына была маленькаю вёскай: толькі тры двары, 25 жыхароў... Пра даўнюю гісторыю вёскі распавядаюць фотаздымкі; правядуць па самых розных падзеях у яе жыцці.

Асобнае месца займае экспазіцыя, прысвечаная Вялікай Айчыннай вайне. Мужчыны пайшлі ваяваць: 62 з іх знаходзілася ў дзеючай арміі, 17 – у партызанскіх атрадах. А тыя, хто застаўся ў вёсцы, дапамагалі партызанам чым маглі. Гэтага ім не даравалі акупанты. У 1944 годзе фашысты расстралялі 8 жыхароў вёскі. У гэтым жа годзе шмат жыхароў было сагнана ў Германію, сярод іх Таццяна Кірылаўна Чэклін і яе сёстры Марыя і Ганна, Лаўрэнція Лаўрэнцьевіч Казлоўскі, Аляксей Кутко ды іншыя. Дзеля ўшанавання памяці 40 землякоў, што загінулі ў Вялікую Айчынную, у 1977 годзе ў Чарэйшчыне быў усталяваны помнік – скульптура воіна.

На стэндзе бачым фотаздымкі ветэранаў і малалетніх вязняў: Таццяна Кірылаўна Манух, Лідзія Васільеўна Папко, Аляксандр Мацвевіч Папко, Фёдар Якаўлевіч Усовік, Іван Міронавіч Шугалей, фотаздымкі перад помнікам загінулым воінам.

Прываблівае наведнікаў цудоўна аформлены стэнд, які адлюстроўвае цяперашні час вёскі, дзе жыве звыш 300 чалавек. Паўсюль ёсць свае асаблівасці, кожны куточак мае штосьці адметнае. Такім святым месцам для нас

з'яўляецца царква. Сюды прыходзяць вясцоўцы і ў час смутку, і ў гадзіны радасці. Сучасная вёска не можа існаваць без сталовай, магазіна, бібліятэкі, клуба. Працуе фельчарска-акушэрскі пункт, дзіцячы садок, аддзяленне сувязі, пабудаваныя новыя дамы.

Прыцягвае ўвагу экспазіцыя прадметаў сялянскага побыту. Тут сабраныя прылады працы мінуўшчыны: калаўрот, збаны, начоўкі, жорны, бёрды, прас ды іншае. Ёсць таксама саматканяныя поспілікі, вырабы, вязаныя кручком, спіцамі, вышываныя сурвэткі, зробленыя рукамі цудоўных, таленавітых жыхароў вёскі Нінай Ягораўнай Казлоўскай, Марыяй Ігнатаўнай Краско, Людмілай Канстанцінаўнай Стрэльчанка, Валянцінай Ігнатаўнай Чувілінай ды іншымі. Мы бачым, як проста і ў той жа час прыгожа ўмелі наладзіць сваю гаспадарку і побыт сяляне. Многія прадметы вясковага жыцця ўжо зніклі або выйшлі з ужытку, але яны маюць вялікае культурна-гістарычнае значэнне і таму беражліва захоўваюцца

для нашчадкаў. Пры музеі створаныя і працуюць дзве творчыя майстэрні: па прадзіве «Без ніткі не будзе і світкі» і па шапавальстве «Рукі майстра дзіва твораць».

Ад дня адкрыцця музея вёскі Чарэйшчына не прайшло і года. І ўжо можна пэўна казаць, што музей жыве творчым жыццём і багата папаўняецца новымі экспанатамі. Такі матэрыял паслужыць не толькі асэнсаванню гісторыі свайго краю, але і выхаванню патрыятызму і нацыянальнай самасвядомасці.

Людміла Пятроўна перакананая, што сустрэчы ў музеі дапамогуць захаваць у сэрцы кожнага чалавека часцінку любові да роднай зямлі, дапамогуць навучыць з павагаю ставіцца да сваіх каранёў і да лёсу землякоў. Ідуць людзі ў бібліятэку-музей хтосьці – па кніжкі, хтосьці – пагутарыць, падзяліцца праблемамі, а хтосьці яшчэ раз перагарнуць старонкі гісторыі вёскі.

Наталля КУРБАКА,
метадыст аддзела бібліятэчнага маркетынгу Лепельскай раённай бібліятэкі

Калекцыя перам, і не толькі

Чытайце, дзеці

Нядаўна выйшлі дзве маркі на тэму дзіцячай кнігі. На мініяцюры № 819 намаляваны хлопчык з кнігаю, № 820 – дзяўчынка, на абедзвюх змешчаны лагатып «EUROPA». Мастак выдання Ганна Раманоўская, памеры марак 37x26 мм, наклад – па 80 тысячаў асобнікаў. Кожная друкавалася ў малым аркушы па 8 асобнікаў. У дзень выхаду на паштамце ў Мінску праводзілася спецгашэнне на канверце «Першы дзень», намалявала якія Г. Раманоўская.

Да гэтага выпуску аддрукаваная таксама па-мастацку аздобленая кніжка паштовых марак (наклад 10 тысячаў асобнікаў, мастак Г. Раманоўская), у якой змешчаны аркуш з 6 марак і 2 купонаў.

Воінам-вызваліцелям прысвячаецца

65-годдзе Перамогі ў Вялікай Айчыннай вайне нашая пошта адзначыла выданнем маркі № 821 і блока № 75 з маркамі № 822 і 823. Іх аўтар Іван Лукін.

На першай мініяцюры адлюстраваная сустрэча са вецкіх салдатаў у вызваленым горадзе і лік 65 на ордэнскай стужцы. Памер

маркі 26x36 мм, наклад 60 тысячаў асобнікаў. Надрукаваная ў аркушы па 5 марак і 1 купон.

На палях блока – гарадскі пейзаж і маляўнічыя мясціны беларускай прыроды, на марках – помнік воіну-вызваліцелю (скульптар Я. Вучэціч) у Трэптаў-парку ў Берліне і адзін з момантаў узяцця нямецкай сталіцы. На купоне – лік 65 у аздабленні і памятны надпіс.

Аўтар выпуску – І. Лукін, памер марак 26x37 мм, блока – 100x80 мм, наклад – 15 тысячаў асобнікаў. У дзень выпуску маркі і блока на паштамце ў Мінску прайшло

спецгашэнне на канвертах «Першы дзень».

Вялікі дзякуй за дапамогу ў падрыхтоўцы матэрыялаў рубрыкі супрацоўнікам выдавецкага цэнтра «Марка» РУП «Белпошта»

У 1992 годзе пасля маіх неаднаразовых прапановаў і просьбаў Васіль Гадулька нарэшце падрыхтаваў рукапіс, які склалі найбольш дасканалыя, на яго погляд, вершы і байкі. Каля ста вершаў на беларускай і рускай мовах, вянок санетаў, чатыры паэмы ён пакінуў у архіве, палічыўшы іх нявартымі ўвагі чытача, таму што быў незвычайна патрабавальны да сябе.

Напрыканцы таго ж года да Васіля Гадульки звярнуліся мясцовыя бібліятэкары з просьбай напісаць для іх сваю аўтабіяграфію. Васіль напісаў яе, але не ад першай, а – зноў жа па спіласці, якая, трэба думаць, сыграла адмоўную ролю ў жыцці гэтага найталенавітага паэта – трэцяй асобы, закончыўшы свой жыццёпіс, як ён пасля з усмешкай раскажаў, не ведаючы, чым яго завяршыць, закончыў жартаўліва-іранічна, што сталася прарочым.

«Гадулька Васіль Уладзіміравіч нарадзіўся ў 1946 годзе ў вёсцы Федзькавічы Жабінкаўскага раёна ў беднай сялянскай сям'і, – пісаў паэт, выконваючы просьбу бібліятэкараў. – Пасля заканчэння сярэдняй школы паступіў у Дзяржаўны педагагічны інстытут замежных моваў, але на апошнім курсе, расчараваны ў прафесіі настаўніка, кінуў яго і працаваў доўгі час на будоўлі, потым – паляводам у мясцовым саўгасе. Вершы на расейскай мове пачаў пісаць ў школе. Друкавацца не спрабаваў, лічачы сваё захапленне паэзіяй, як пазней замежнымі мовамі – нямецкай, англійскай, італьянскай, французскай і польскай, – толькі асабістым сваім хобі. Прыкладна з 1985 года пачаў пісаць па-беларуску. Вершы друкаваліся ў раённай газеце «Сельская праўда», абласной – «Заря», у зборніках «Дзень паэзіі» і ў штотыднёвіку «ЛіМ».

Аўтабіяграфія-прароцтва

Рыхтаваў зборнік вершаў і баек, але надрукаваць яго не паспеў: зімой 1992 года, у страшэннай галечы і без сродкаў для існавання, незразуметы, расчараваны і пакінуты ўсімі трагічна памёр і пахаваны на могільках в. Федзькавічы Жабінкаўскага раёна».

Праз паўгода пасля напісання аўтабіяграфіі, якая цяпер ужо не ўспрымаецца як жарт, бо ніхто са смерцю не жартуе, на святанні 15 чэрвеня 1993 года паэт раптоўна памёр.

Відаць, ён прадчуваў гэта, бо за тры дні да смерці прынес мне тры вершы, прысвечаныя каханай. Ёй, чыё імя паэт хаваў за ініцыяламі А.У.П., ён прысвяціў некалькі дзесяткаў вершаў, у тым ліку адзін англамоўны.

Васіль САХАРЧУК
(з кнігі В. Гадульки «Голас», Мінск, 2004)

Васіль ГАДУЛЬКА

Роднае дрэва

*Вунь лісцік на дрэве –
ахоплены тлом,
гарыць – дагарае апошнім святлом.
І хутка на дол разам
з іншымі ляжа.
Пануры вятрыска яму так і кажа.
І чуе, як ліст яму шэпча ў адказ:*

*«Дарма ты вярэдзіш
душу мне ўвесь час
хайтарным сваім сумным
восеньскім спевам:
душой назаўжды знітаваны
я з дрэвам.*

*Бо разам з братамі яго гадаваў:
лавіў промні сонца – яму аддаваў,
сцярог яго гонар ад хцівага вока,
і роднае дрэва ўзнялося высока,
і роўных яму сярод роўных няма.
Яму я жыцця свайго*

*скарб нездарма
дарэштты аддаў –
покуль сам быў зялёны:
хай заўтра я згасну,
як згаслі мільёны,
хай кропелькай сонца
згублюся ў траве –
мне ў памяці жыць,
покуль памяць жыве».*

Песня

*Не сумую, душой не пакутую
без цябе, боль мой, радасць мая,
калі зноў, у дзяцінстве пачутую,
тую песню прыгадваю я:
«Там за гаем зеляненькім
брала ўдова лён драбненькі...»*

*Спакваля змест яе і мелодыя
тонкай ніццы ўпляліся ў мой лёс.
Песня дарам прарочым валодае
і таму так кранае – да слёз:
«Дазволь, маці, ўдову ўзяці –
ўдова будзе шанаваці...»*

*Неўпрыкмет часу
бег замарудзіцца,
каб у сэрцы змагла прарасці –
хай усё, што ў ёй сказана,
збудзецца,
што яшчэ не збылося ў жыцці:
«Счаравала мужа свайго,
шчэ счаруе й сына майго...»*

Традыцыі і сучаснасць

Народны вакальны гурт «Пліса»

Мн., 2010, «ДК Смалявіцкай БПФ»

У стракатым свеце зменлівых жанраў шоу-бізнесу (rock, disco, hardcore, world music, бардаўская песня, шансон) часам з'яўляюцца музычныя праекты, што ніяк не ўпісваюцца ў звыклія модныя класіфікацыі, але, хоць не належаць і да фольк-аўтэнтыкі, нясуць у сабе жывы водар народных традыцыяў. Па шчырасці, асабіста я не належу да прыхільнікаў творчасці на ўзор ансамбляў «Свята», «Неруш», «Харошкі», «Радавод», бо душа прагне ў песенным мастацтве ўласціва сцяжы пэўнага люстэрка грамадства. Мо таму і прыкіпеў да рок-музыкі, дзе артысты шчыра і смела адгукваюцца на рэаліі сённяшняга дня. Але сам аналітычны досвед мой у музыцы не дазваляе цвердзіць, што творчы талент не можа праявіцца ў іншых сферах. Вось і новы дыск смалявіцкага ансамбля «Пліса» яшчэ раз пераканаў у гэтым.

Зрэшты, кіраўнік гурта Кастусь Герашчанка многім вядомы яшчэ з канца 1980-х гадоў, калі выдатна праявіўся менавіта ў «люстэркавых» мастацтвах, стаўшы нават лаўрэатам II Нацыянальнага фестывалю бардаўскай песні. Ягоныя песні траплялі ў такія прэстыжныя CD-складанкі, як «Чарнобыльскі вецер», «Вольныя

песні», а твор «Я застаюся тут» доўгі час лідзіраваў у конкурсе гімнаў тэлеканала «ОНТ». Потым Кастусь выдаў аўтарскі альбом «Час выбіраць» (2007) акурат у бардаўскім ключы. І ўсё ж яшчэ напачатку многія заўважалі, што гэта не зусім традыцыйны бард, бо віравала ў ягоных песнях нейкая надзвычайная меладыйная фантазія.

Гістарычны факт: яшчэ адзін чароўны меладыст, лідэр гурта «Р.Л.А.Н.», вядомы рок-музыка Андрэй Плясанаў (сугучча з назвай «Пліса» выпадковае), заўсёды ўзнёсла выказаўся пра паэзію Анатоля Сыса ды ніводнай мелодыі на ягоных вершы так і не змог стварыць, але, пачуўшы песню Кастуса Герашчанкі «Маналог Апанаса Філіповіча» паводле Сыса, адразу ўключыў яе ў свой рэпертуар. Дзякаваць Богу, атрымаць згоду ўдалося даволі лёгка, бо «Р.Л.А.Н.» і «Пліса» нярэдка сустракаюцца і на сталічных музычных сцэнах, і на гастроўных маршрутах па краіне.

Безумоўна, бардаўская аскетычнасць скоўвала выяўленне меладычнага таленту Кастуса Герашчанкі, таму натуральным вынікам творчага развіцця стаў запіс новых і некааторых старых песень з такім тыповым месцавым музычным гуртом, як «Пліса». На адной з прэзента-

цыяў у Мінску давалася пераканацца, што такая музыка патрэбная далёка не толькі месцакоўцам. Згадзіцеся, у нашай дзіўнай краіне, дзе на радыё (і не толькі на FM-станцыях) амаль не гучаць беларускія імёны, беларуская мова, беларускія песні, даволі звыклай стала пачатковая апатыя наведнікаў канцэртаў, якія пільна разглядаюць музычныя навінкі, але нічога не набываюць без папярэдняга праслухоўвання. Дужа проста аздоблены дыск ансамбля «Пліса» таксама не надта прывабліваў, пакуль гурт не выйшаў на сцэну. І хоць гэта нібыта занадта традыцыйны «застольны» песні (кштальту фолькавых «Камары гудуць», «Дзеўкі-малодкі», «Купалінка»), але разняволены распеў і шчырасць прыродных галасоў стваралі такую энергетыку, што на параўнанне згадваліся найперш вялікія «Песняры». Натуральны вынік – пасля кан-

цэртавы ажыятаж у музычным кіёску.

Дарэчы, як і «Песняры», «Пліса» выконвае і аўтарскія творы: беларускую песенную класіку («Каля броду каліна» Леаніда Захлеўнага), пераробкі бардаўскіх дыямантаў («Вяргіна» Эдуарда Акуліна, уласны «Чарнобыльскі шлях» на вершы Аляся Марачкіна). Але фірмовы рэпертуар «Плісы», бадай, ствараюць уласныя эстрадныя інтэрпрэтацыі Кастуса Герашчанкі паводле твораў паэзіі Людмілы Рублеўскай («Лірнік»), Віктара Шніпа («Рэчанька»), Уладзіміра Някляева («Адпачывайце ў вёсцы»), Віктара Супруна («Каляда»). Няцяжка заўважыць, што нават тут выяўляецца істотны фальклорны змест:

*З песняй шчыраю калядуем мы
У святую ноч пад шатром зімы
І прыйшлі да вас пажадаць добра
Ад усёй душы, як сваім сябрам.*

На жаль, з сяміасабовага складу калектыву на вокладцы кружэлкі пазначаныя толькі салісты (А. Сёмін, І. Леганькова, К. Герашчанка), хоць наўрад ці варта абыходзіць увагаю ўсіх стваральнікаў гэтай атмасферы. Пявучыя гітары, мілагучныя мелодыі, шчодрыя галасы – вось, бадай, асноўныя рысы нібыта крыху архаічнай, але заўжды запатрабаванай у Беларусі музыкі гурта «Пліса».

Вітаўт МАРТЫНЕНКА,
музычны крытык

Май

18 – Каўрус Алесь Аляксандравіч (1935, Мядзел. р-н), мовазнавец, аўтар вучэбных дапаможнікаў для сярэдняй і вышэйшай школы, вучэбна-метадычных дапаможнікаў для настаўнікаў, шматлікіх артыкулаў, лаўрэат прэміі Беларускага дзяржаўнага педагагічнага ўніверсітэта імя Максіма Танка ў галіне філалагічных навук – 75 гадоў з дня нараджэння.

22 – Каспяровіч Мікалай Іванавіч (1900, Пухавіц. р-н – 1937), краязнаўца, лексікограф, мастацтвазнаўца, літаратуразнаўца, этнограф, бібліяграф, укладальнік першага беларускага дапаможніка па тэорыі літаратуры «Узоры для літаратурных гурткоў пры “Маладняку” і гурткоў селькораў» (1927) – 110 гадоў з дня нараджэння.

22 – Цішчанка Іван Кірылавіч (1930, Слаўгар. р-н – 2001), фалькларыст, літаратуразнаўца, крытык, педагог, лаўрэат Дзяржаўнай прэміі Беларусі (1986) – 80 гадоў з дня нараджэння.

22 – Музей гісторыі медыцыны Беларусі (Мінск, 1990) – 20 гадоў з часу заснавання.

24 – Ваньковіч Валенцій Мельхіёравіч (1800, Бярэзін. р-н – 1842), жывапісец, адзін з найбольш значных беларускіх мастакоў XIX ст., які пакінуў прыметны след у еўрапейскім мастацтве (яго творы захоўваюцца ў Англіі, Францыі, Італіі, Польшчы, Літве, Расіі) – 210 гадоў з дня нараджэння.

26 – Рознер Эдзі (Адольф-Эдуард) Ігнацьевіч (1910–1976), джазавы трубац, кампазітар, аранжыроўшчык, заслужаны артыст Беларусі – 100 гадоў з дня нараджэння.

27 – Жылка Уладзімір Адамавіч (1900, Нясвіж. р-н – 1933), паэт, перакладчык на беларускую мову асобных твораў М. Лермантава, А. Міцкевіча, Г. Ібсена і інш. – 110 гадоў з дня нараджэння.

29 – Бялыніцкі раённы мастацкі музей імя В.К. Бялыніцкага-Бірулі (1970) – 40 гадоў з часу адкрыцця.

Адказы на крыжаванку, змешчаную ў № 16

Уздоўж: 4. Радаўніца. 6. Божа. 7. Атам. 9. Бусел. 10. Нароўля. 12. Крумкач. 14. Саван. 19. Ятаган. 20. Асалода. 21. Везувій. 22. МАГАТЭ. 25. Абраз. 30. Серабро. 31. Рэквіем. 32. Ілгун. 33. Рапс. 34. Скон. 35. Цацачніца.

Упоперак: 1. Кружала. 2. Папруга. 3. Хаўтуры. 5. Навела. 6. Блок. 8. Мама. 11. Адсяленне. 13. Асуджэнне. 15. Агава. 16. Гнейс. 17. Карма. 18. Чарга. 23. Маёр. 24. Прыпяць. 26. Балада. 27. Акупант. 28. Рэактар. 29. Іван.

МЯДОВЫЯ ТАНЦЫ

З розных куткоў з'язджаюцца людзі на кірмаш у адно месца – што-нішто набыць сабе, паспытаць якую смакоціну, а таксама паспяваць ды патанчыць, падзяліцца жартамі з іншымі. Так і на «Мядовым кірмашы», які ўжо не адзін прайшоў у розных гарадах краіны. Нядаўна пчалары завіталі ў Івацэвічы. Над аздабленнем добра папрацаваў адзін з арганізатараў кірмаша Аляксандр Краўцоў – нацыянальная вышывка на ручніках, плеченыя з лазы тыны... Былі, вядома, і вясёлыя музыкі. Ансамбль, які існуе пры Беларускам фондзе культуры, пачаў выступленне песняй «Сёння ў нашай хаце свята». Добрыя тут артысты – Алесь Драніч з гармонікам, Мікола Басаў здатны залівіста высвістваць мелодыю, грывіць барабан, выбіваюць фігуры абцасы Міколы Котава.

А побач іхні мядзведзь – адпаведна апарануты мясцовы хлопец Андрэй Калдушка – прытанцоўвае ды частуе глядачоў мядком. І далучаюцца да танцаў наведнікі. Людзі дзякуюць за вясёлую музыку і добры настрой, які не набудзеш ні за якія грошы.

А на кірмашы – якіх толькі мядоў няма: кветкавы, ліпавы, лясны, з акацыі ды грэчкі... Можна пакаштаваць і не зусім звычайныя. Расійскія пасечнікі прывозяць у Беларусь мёд дзікіх пчолаў, стэпавы, нават – кедравы. Выбірай, што даспадобы. Кажуць жа, ён здароўю дапамагае, усе хваробы праганяе.

Вулляна
МЫШКАВЕЦ

Малая краязнаўчая энцыклапедыя

(Пачатак у № 1 за 2003 год)

КАЦЕЦ – загарада ў выглядзе частаколу, якой перагароджвалі шлях рыбе. Быў пашыраны ў XIX ст. на Палессі.

КАЦЁЛ – 1) металічная пасудзіна акруглай формы і розных памераў для нагрывання вады, гатавання ежы і пад.; 2) закрытая пасудзіна для выпрацоўкі пары. Паравы кацёл.

КАЦЁЛКІ – прыстасаванне для ўмацавання нітоў у кроснах. У некаторых мясцовасцях называлася чапёлкі, калясцы, ручкі. Амаль па ўсёй Беларусі бытавалі ў выглядзе брускоў, у патоўшчанай ніжняй частцы якіх пракручвалі адтуліны і ўстаўлялі рухомыя блочкі (іх колькасць залежала ад колькасці нітоў). Другі

тып – цыліндр даўжынёй 15–16 см, дыяметрам 5–6 см з паглыбленнямі для мацавання вярвочак, на якіх падвешвалі ніты. Зрэдку такія кацёлкі ўпрыгожвалі разьбой з нескладаным геаметрычным малюнкам.

КАЦЯЛОК – 1) памяншальнае ад кацёл, невялікі кацёл. Невялікая металічная пасудзіна з дужкамі і глыбокай накрыўкай, у якой вараць страву ў палявых умовах і з якой ядуць. Салдацкі кацялок; 2) цвёрды мужчынскі капялюш з акруглым верхам і вузкімі палямі.

КАЧАЛКА – 1) прылада для вырабу валёнак, лямцу, скуры для абутку, ёй церлі і разгладжвалі скуру для ўшчыль-

нення. Былі драўляныя і жалезныя. Мясцовыя назвы валёк, пруток, рубцы. Вясковымі шапаваламі ўжываюцца і цяпер; 2) крэсла з выгнутымі палазамі, на якіх яно гайдаецца, гушкаецца.

КАЧАЛКІ – прыстасаванні для разгладжвання тканых вырабаў (бялізны, адзення). Накручаны на качалку (даўжыня 40–60, дыяметр 4–6 см) в ы р а с к о ч в а л і в а л -

к о м (або – пранікам, валік а ў н і - ц а й). В а л о к – прамы ці выгнуты драўляны брус (даўжыня 65–80, шырыня 8–10 см з нарэзанымі ўпоперак трапецападобнымі зубцамі знізу і з ручкай.

«КАЧАН» – традыцыйны танец, у якім рознымі пласцічнымі рухамі імітавалі

«завіванне качана» (абрастанне яго лісцем). У некаторых мясцовасцях называўся «Капуста». Музычны памер $\frac{2}{4}$. Тэмп умераны. Выконваўся пад прыпеўкі. Пашыраны ў асноўным у Паўночна-Заходняй Беларусі. Выконваўся 1-й беларускай трупаі І. Буйніцкага.

КАЧАРЭЖНІК, вілачнік – куток каля печы, дзе стаяць качарга, вілкі, лапата хлебная, чапля ды інш. прадметы.